

การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวของ
ตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

A Study of Cultural Tourism Potentials of Chong Community,
Khlong Phlu Subdistrict, Khao Khitchakut District, Chanthaburi Province

อณณสุชา ทองลา^{1*} ศุภนิดา ใจสุข¹ และ ปพนพัชญ์ ธนาเศรษฐ์วัฒน¹
Ansucha Tongla^{1*} Supanida Jaisuk¹ and Paponpat Thanasetwatthana¹

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

¹Faculty of Management Science Rambhai Barni Rajabhat University

*Corresponding Author, E-mail: ansucha.t@rbru.ac.th

Article Info

- Received: November 8, 2023
- Revised: March 14, 2024
- Accepted: April 5, 2024
- Available online: August 26, 2024

Abstract

The qualitative research aimed to study tourism resources of Chong community and to examine cultural potentials of Chong community. To collect the data, the research tools included 1) in-depth interview of 15 representatives from government organizations and community of Chong, 2) participant observation, and 3) area survey. Content analysis was used to analyze the data. It was found that there are a variety of traditional cultures of Chong such as the way of life, language, local herbs, costumes, wedding and divorce ceremonies, custom of pregnancy and childbirth, ghost worship ritual, and funeral ceremony. In addition, Chong community has six tourism potentials, namely 1) tourist attraction, 2) tourist activities, 3) tourist amenities, 4) accommodation, 5) area accessibility, and 6) community participation. These potentials are of important for the Chong community to offer cultural tourism and to preserve its valuable cultures.

Keywords: Chanthaburi Province, Chong Community, Cultural Tourism, Potentiality

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ชุมชนชาวช่องและเพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวช่อง ตำบลคลองพลู อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและตัวแทนคนในพื้นที่ทั้งหมด 15 คน 2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และ 3) การสำรวจเชิงพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนชาวช่อง จังหวัดจันทบุรี มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย เช่น วิถีชีวิตชาวช่อง ภาษาช่อง สมุนไพรพื้นบ้าน การแต่งกาย พิธีแต่งงานและการหย่าร้าง การตั้งครรภ์ และการคลอดบุตร พิธีกรรมนับถือผี การทำศพ ฯลฯ นอกจากนี้ ชุมชนชาวช่องมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสถานที่ท่องเที่ยว 2) ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 4) ด้านที่พัก 5) ด้านการเข้าถึงพื้นที่ และ 6) ด้านการมีส่วนร่วม ศักยภาพเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวช่องและการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมเพื่อการสืบสานต่อไป

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, จังหวัดจันทบุรี, ชุมชนชาวช่อง, ศักยภาพ

บทนำ

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวถือเป็นความหวังที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทย และมีความสำคัญโดยตรงต่อที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวทำให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การสร้างรายได้ด้วยการจ้างงาน การลงทุนด้านต่างๆ เพื่อสร้างรายได้เข้าประเทศ แนวโน้มการท่องเที่ยวมีทิศทางที่เติบโตขึ้นในทิศทางที่ดีขึ้น (Tat Review Magazine, 2023) ประกอบกับกระแสการท่องเที่ยวในปัจจุบันซึ่งได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น ทำให้การท่องเที่ยวไม่ได้กระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่ได้มี การท่องเที่ยวไปสู่ชุมชน ส่งผลให้ท้องถิ่นหลายแห่งตั้งรับการมาถึงของนักท่องเที่ยว ขณะเดียวกันภาครัฐได้ ส่งเสริมโดยให้ชุมชนพัฒนาตนเองเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและประกาศนโยบายเกี่ยวกับการท่องเที่ยววิถีไทย ส่งเสริมการจัดทำแผนการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปในทิศทางที่ยั่งยืนโดยระบุ ไว้อย่างชัดเจนใน “ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถ ในการแข่งขันซึ่งมีเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว การสร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว สามารถผลักดันให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายด้วย 1) รักษาการเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวและ เพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง 2) มุ่งพัฒนาระบบนิเวศการท่องเที่ยวและธุรกิจการท่องเที่ยวให้มี มูลค่าสูงเพิ่มมากยิ่งขึ้นด้วยอัตลักษณ์และวัฒนธรรมไทย และ 3) การใช้ประโยชน์จากข้อมูลและภูมิปัญญา ท้องถิ่นเพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางเศรษฐกิจและความหลากหลายของการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแนวโน้มของตลาด ยุคใหม่ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 กลยุทธ์การพัฒนาที่ 4 กลยุทธ์ที่ 1 การส่งเสริมการพัฒนากิจกรรม สิ้นค้า และบริการ การท่องเที่ยวมูลค่าเพิ่มสูง (Office of the National Economic and Social Development Council, 2023)

สำหรับการท่องเที่ยวที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาภาคตะวันออกมีความสำคัญคือ การรักษาและยกระดับการท่องเที่ยว คุณภาพในแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวทางเลือก รวมทั้งการพัฒนาธุรกิจเกี่ยวเนื่องที่เน้นคุณค่า อัตลักษณ์ ความยั่งยืน และความเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย เชื่อมกับแผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรีซึ่งมีกำหนดให้ จังหวัดจันทบุรีเป็นเมืองเศรษฐกิจการเกษตร อัญมณี การค้าชายแดน และการท่องเที่ยวที่มีมูลค่าสูงที่เป็นมิตร ต่อสิ่งแวดล้อม มีความคิดสร้างสรรค์ และสังคมที่ดี ในประเด็นการพัฒนาจังหวัดในส่วนของการท่องเที่ยวจะเน้น ยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่เน้นการสร้างคุณค่า อัตลักษณ์ และความยั่งยืน โดยมีแผนงาน พัฒนาการท่องเที่ยว คือ 1) โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) โครงการส่งเสริม การตลาดและการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว (Chanthaburi Provincial Office, 2023)

ชาวซองเป็นคนพื้นเมืองเดิมในดินแดนจันทบุรีส่วนใหญ่รวมกลุ่มกันอยู่บริเวณเชิงเขาสอยดาว เขาคิชฌกูฏ ในพื้นที่อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอมะขาม และอำเภอเขาคิชฌกูฏ โดยเฉพาะในเขตตำบลตะเคียนทอง คลองพลู และพลวง ชาวซองมีผมหยิก รูปร่างสันทัด ริมฝีปากหนา ตาโต ขอด นักมานุษยวิทยาได้จัดชนกลุ่มนี้อยู่ในกลุ่ม มอญ-เขมร ชาวซองมีภาษาพูดและวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง ทำพิธีเซ่นไหว้ทุกปีเนื่องจากนับถือผีบรรพบุรุษ การรวมญาติ เรียกว่า พิธีเลี้ยงผีหึ่ง ผีโรง เดิมชาวซองอาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าเชิงเขา ปลุกบ้านเรือนอาศัยอยู่อย่างง่าย ๆ และมักโยกย้ายหากมีคนตายในบ้าน นอกจากจะทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยการปลูกข้าวไร่แล้วยังเป็นนักเก็บของป่า และเป็นพรานที่ชำนาญ ปัจจุบันจะประกอบอาชีพทำสวนผลไม้และรับจ้าง นอกจากนี้ยังมีประเพณีและวัฒนธรรม ที่มีเอกลักษณ์ เช่น ภาษา การแต่งกาย ประเพณีแต่งงาน ฯลฯ จากการสำรวจข้อมูลเชิงพื้นที่เบื้องต้น พบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนมีความหลากหลาย ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของ ชุมชนได้ เนื่องจากในปัจจุบันชุมชนยังไม่มีที่รู้จักและยังขาดการประชาสัมพันธ์ด้านการส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยว จึงทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้เข้ามาในชุมชนมากนัก

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่องศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวซอง ตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ศึกษาสภาพบริบทพื้นที่และศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวซอง การศึกษา

ข้อมูลเชิงลึกในครั้งนี้จะนำไปสู่การสร้างจุดเด่นของพื้นที่และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมายังชุมชนมากขึ้นและสามารถอนุรักษ์ทรัพยากรอันมีค่าของชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ชุมชนชาวของ ตำบลคลองพลู อำเภอบางบาล จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวของ ตำบลคลองพลู อำเภอบางบาล จังหวัดจันทบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีนั้น Dickman (1996) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

1. ด้านสิ่งที่ดึงดูดใจ (Attraction) เป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นสิ่งที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาในสถานที่นั้นๆ ได้ เช่น สถานที่ท่องเที่ยวที่มีประเพณีสำคัญ มีวิถีชีวิตที่น่าสนใจ มีสถานที่โบราณสถาน โบราณวัตถุต่างๆ ที่สวยงาม มีบรรยากาศ ทิวทัศน์ ภูเขา ป่าสน ป่าต้นน้ำ ที่มีความสวยงามดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน

2. ด้านการเข้าถึง (Accessibility) สิ่งจำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวคือการเดินทางที่สะดวก เส้นทางเดินทางมีความรวดเร็ว ปลอดภัย สบาย มีพาหนะและจุดบริการขนส่งที่สะดวก มีป้ายบอกการเดินทาง และมีจุดเชื่อมต่อเส้นทางต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวได้ง่าย

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (Amenity) สำหรับนักท่องเที่ยวการเดินทางท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น จุดจอดรถ ห้องสุขา หรือปัจจัยสาธารณูปโภคพื้นฐานทั้งหลาย และสิ่งที่จำเป็นอีกประการคือ จุดบริการนักท่องเที่ยวฉุกเฉิน เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ จุดราชการต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกในพื้นที่

4. ด้านกิจกรรมต่าง ๆ (Activity) เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถทำได้ในช่วงเวลาที่พำนักและท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น ๆ ซึ่งช่วงเวลาพักผ่อนของนักท่องเที่ยวต้องมีความน่าสนใจ นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วม พร้อมทั้งได้รับความรู้และประสบการณ์มากขึ้น กิจกรรมต่าง ๆ ควรมีความหลากหลายและปลอดภัย ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับการจับจ่ายใช้สอย ปั่นจักรยาน เรียนรู้วิถีชีวิตชาวชาวเผ่าต่าง ๆ การทอผ้า การจักสาน ฯลฯ

5. การบริการทางการท่องเที่ยว (Service of Tourism) คือ การให้บริการทางด้านข้อมูลภายในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว เช่น ศูนย์บริการ เจ้าหน้าที่ มัคคุเทศก์ รวมถึงที่พัก ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ร้านขายของทั่วไป ฯลฯ

6. ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) คือความร่วมมือของชุมชน ภาครัฐ องค์กรปกครองท้องถิ่น เช่น มีการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว การต้อนรับนักท่องเที่ยวของชาวบ้าน กิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน การกระจายรายได้ของชุมชน ความสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น ด้านงบประมาณ บุคลากร

องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่กล่าวมาล้วนเป็นปัจจัยในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน การพัฒนาศักยภาพ อนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาในชุมชนให้เกิดความประทับใจ และทำให้นักท่องเที่ยวกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Jittongwatthana (2005) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ สัมผัส และชื่นชม เกี่ยวกับเอกลักษณ์และความแตกต่างของวัฒนธรรมต่างพื้นที่ เช่น ประวัติศาสตร์ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี หรือการกินอาหาร ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจเชิงวัฒนธรรม อีกทั้งยังสามารถสร้างรายได้ การจ้างงาน และการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับพื้นที่นั้น ๆ

Reisinger (1994) กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่าเป็นการท่องเที่ยวที่จะเน้นถึงสิ่งที่น่าสนใจเป็นพิเศษด้านการสืบค้นและร่วมแสวงหาประสบการณ์ท่องเที่ยวแบบใหม่ ๆ ที่ไม่เคยได้สัมผัสมาก่อน เช่น ท่องเที่ยวกับความงาม สัตว์ปศุสัตว์ อารมณ์ความรู้สึกและจิตใจ

จากความหมายข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่มีการศึกษา เรียนรู้ และสัมผัสถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปเยือนและเกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมเชิงท้องถิ่นโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับคนในท้องถิ่นเพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว

หลักการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Nopakiet (1999) กล่าวถึงหลักการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประกอบด้วย 4 ประการ ดังนี้

1) เป็นการท่องเที่ยวที่ได้ทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่าประวัติศาสตร์ความเป็นมาและความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ 2) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการปลูกสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดการรักษา ความรัก ห่วงแหน และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรด้วยตนเองและได้รับประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ 3) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ได้รับความเพลิดเพลิน สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม และ 4) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการเคารพวัฒนธรรมของชุมชนอื่น รวมทั้งเคารพในศักดิ์ศรีและผู้คนด้วยลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากหลักการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นล้วนเป็นการรักษา สืบทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น และรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน โดยอาศัยการสืบทอดและเผยแพร่ประเพณีผ่านการท่องเที่ยวซึ่งเป็นการสืบทอดที่ดีที่สุด เพราะนอกจากจะเป็นการสืบทอดแล้ว การท่องเที่ยวสามารถสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนอีกด้วย อีกทั้งยังนำไปสู่การพัฒนาสาธาณูปโภคต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนด้วยเช่นกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการวิจัยมีเนื้อหา 3 ประเด็น คือ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวม 15 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ และเกี่ยวข้องกับการบริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนชาวซองซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.1 เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 5 คน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดจันทบุรี จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 2 นายกเทศมนตรีตำบลคลองพลู จังหวัดจันทบุรี จำนวน 1 คน กลุ่มที่ 3 สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สำนักงานจันทบุรี) 1 คน และ กลุ่มที่ 4 สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดจันทบุรี จำนวน 1 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้แทนของพื้นที่ จำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้านซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชาวซอง

2. เครื่องมือการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) จำนวน 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ตอนที่ 2 บริบทและสภาพพื้นที่ของชุมชนชาวของ จังหวัดจันทบุรี

ตอนที่ 3 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวของ จังหวัดจันทบุรี

ตอนที่ 4 แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวของ

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2.2 แบบสำรวจเชิงพื้นที่ (Area Frame Survey) จำนวน 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สำรวจชุมชนชาวของ จังหวัดจันทบุรี

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของชุมชนชาวของ จังหวัดจันทบุรี

ตอนที่ 3 ข้อมูลด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยของชุมชนชาวของ จังหวัดจันทบุรี

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2.3 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงมากที่สุด โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้มีการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และทำการตรวจสอบเครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อดูความเที่ยงตรงและถูกต้องตามการสื่อความหมาย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ จัดหมวดหมู่ที่ศึกษา สรุป ตีความ ทำการสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และนำเสนอผลการศึกษาเชิงพรรณนาเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนา และส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวของ ตำบลคลองพลู อำเภอบึงสามพัน จังหวัดจันทบุรี สามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ชุมชนชาวของ ตำบลคลองพลู อำเภอบึงสามพัน จังหวัดจันทบุรี พบว่า บ้านคลองพลู หมู่ 4 ตำบลคลองพลู เป็นศูนย์รวมวัฒนธรรมของชนพื้นเมืองดั้งเดิม ซึ่งไม่มีหลักฐานใด ๆ ที่จะยืนยันได้ว่าชนเชื้อสายของอพยพมาจากที่ใด แต่มีศิลปวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ และภาษาพูดเป็นของตนเอง โดยชาวของเป็นกลุ่มคนดั้งเดิมที่อาศัยในพื้นที่รอยต่อระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชามายาวนานแต่ไม่ได้มีการจดบันทึกประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานไว้อย่างชัดเจน (Premssirat, 2007) ของเป็นกลุ่มชนดั้งเดิม ชนกลุ่มนี้เรียกตนเองว่า “ของ” หมายถึง “คน” ชาวของเป็นคนพื้นเมืองเดิมในดินแดนจันทบุรี ส่วนใหญ่รวมกลุ่มกันอยู่บริเวณเชิงเขาสอยดาว เขาคิชฌกูฏ ในพื้นที่อำเภโป่งน้ำร้อน อำเภอมะขาม และอำเภอบึงสามพัน โดยเฉพาะในเขตตำบลตะเคียนทอง คลองพลู และพลวง ชาวของมีรูปร่างสันทนต์ สูงประมาณ 5 - 5.5 ฟุต ผมหยิกขอด ตาโตริมฝีปากหนา นัยถือผิบรรพบุรุษ ทำพิธีเซ่นไหว้ทุกปี เป็นการรวมญาติ เรียกว่า พิธีเลี้ยงผีหิ้ง ผีโรง ประกอบอาชีพปลูกข้าวไร่ และเป็นนักเก็บของป่า เป็นพรานป่าที่มีความชำนาญ (Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organisation), 2023)

ภาษาของนั้นไม่มีตัวอักษรที่ใช้เขียน ต่อมาเมื่อสถานการณ์ด้านภาษาอยู่ในภาวะวิกฤติเสี่ยงจะสูญหายในช่วง พ.ศ. 2545 จึงมีการรื้อฟื้นภาษาของ รวมถึงสร้างระบบตัวเขียนโดยใช้ตัวอักษรไทย และการสร้างวรรณกรรมหนังสืออ่านภาษาของระดับต่าง ๆ มีการสอนภาษาของเป็นหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ถิ่นย่อยตามที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ได้แก่

1. ภาษาของถิ่นทางเหนือของอำเภอเขาคิชฌกูฏ (Northern Chong) อยู่บริเวณตำบลตะเคียนทองและคลองพลู (เดิมเป็นตำบลเดียวกัน) ตั้งอยู่ทางตะวันตกของเขาสอยดาว

2. ภาษาของถิ่นทางใต้ของอำเภอเขาคิชฌกูฏ (Southern Chong) อยู่บริเวณตำบลพลวง ตั้งอยู่ทางตะวันตกของเขาสอยดาว

3. ภาษาของถิ่นตะวันออก (Eastern Chong) อยู่บริเวณอำเภอโป่งน้ำร้อน ซึ่งตั้งอยู่ทางตะวันออกของเขาสอยดาว (Choosri, 2002)

ด้านวิถีชีวิตของชาวช่อง “บ้าน” ภาษาของเรียกว่า “ต๋อง” “ซุกต๋อง” “สรีอก” “ฮะหน้า” ซึ่งเรียกแตกต่างกันไปตามขนาดบ้าน สภาพเมืองที่ตั้งบ้าน ลักษณะบ้านดั้งเดิมของชาวช่องเป็นเรือนที่ทำจากไม้ไผ่เป็นหลัก ลักษณะเครื่องผูกยกเสาสูงมีชั้นเดียว พื้นเรือนและฝาเรือนทำจากฟากไม้ไผ่ มีเพียงเสาบ้านเท่านั้นที่ทำจากไม้ยืนต้น ส่วนหลังคามุงด้วยใบระกำ หรือต๋ับหญ้าคา อาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกข้าว หาของป่า และล่าสัตว์ ปัจจุบันปรับเปลี่ยนมาทำการเกษตรเชิงพาณิชย์ เช่น ทำสวนผลไม้ควบคู่กับทำนาทำไร่ สำหรับข้าวที่ปลูกและมีคุณภาพ คือ การปลูกข้าวพันธุ์ กข. “สมุนไพร” ปัจจุบันได้รับความร่วมมือจากภาครัฐร่วมกับปราชญ์ชาวบ้านพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ด้านสมุนไพรพื้นบ้าน นำมาปรุงยา เปิดพื้นที่เรียนรู้ เพาะกล้าสมุนไพร และเก็บรักษาพืชสมุนไพรที่หายาก เช่น ว่านมหากาฬ พิมเสนต้น ประสานกาย หนุมาน กระบือเจ็ดตัว คำไทย ชะมวง หญ้าหนวดแมว ทองพันชั่ง รากสามสิบ สมอพิเภก ลำมะงา จันทน์กะพ้อ ตะขบปิน เนียมหูเสือ (Boongerd, 2021)

ด้านการแต่งกาย ชาวช่องรุ่นหนุ่มสาวนิยมแต่งกายตามสมัยนิยม แต่ในอดีตชายจะนุ่งโจงกระเบน ไม่นุ่งกางเกง มีผ้าขาวม้าเฉียงเอว หญิงนิยมนุ่งผ้าโจงกระเบน ใส่เสื้อแขนกระบอก โดยส่วนใหญ่เป็นวัยผู้ใหญ่และวัยสูงอายุที่จะสวมใส่แบบเดิม ส่วนคนรุ่นหนุ่มสาวนิยมแต่งกายตามยุคปัจจุบัน (Punpai, 2003)

ด้านความเชื่อและศาสนา ปัจจุบันนับถือผี ควบคู่กับการนับถือพุทธศาสนา มีพิธีการเล่นผีหิ้ง ผีโรง ซึ่งเป็นการสนทนาระหว่างคนตายกับคนเป็น มีความเชื่อเกี่ยวกับการกระชับความสัมพันธ์ในเครือญาติ ผีหิ้งเลี้ยงกันในบ้าน มีเช่นไหว้กันทุกปีในเดือนกุมภาพันธ์ การเลี้ยงผีหิ้งจะทำตอนหลังพระอาทิตย์ตกดิน เมื่อเช้าจะส่งเกตุงายเพราะจะร้องและเต้นรำดาบ กระโดดขึ้นไปกินไถ่ดิบที่เอามาเช่น บางครั้งจะวิ่งออกไปตามทุ่ง จากนั้นจะเรียกกลับมาคนที่ทรงจะนอนหงาย แสดงว่าผีออกแล้ว การทำผีหิ้งเพื่อถามไถ่สารทุกข์สุกดิบ เช่น ถ้าผี (คนตาย) ไม่มีบ้านก็จะทำบ้านขนาดเล็กส่งไปให้ พิธีจะเสร็จประมาณเที่ยงคืน (Burarongrot, 2007)

การตั้งครุฑและคลอดบุตร เมื่อผู้หญิงชาวช่องตั้งครุฑได้ 3 เดือน สามีจะไปหาหมอตำแยทำคลอดเพื่อฝากครุฑ การดูแลครุฑด้วยการต้มยาถูกลมกุมาร การให้หมอตำแยทำการแปรร่อง การคลอดด้วยวิธีธรรมชาติใช้น้ำมันตะเคียนเตี้ยทาที่ลูกคลอดง่าย เมื่อคลอดเสร็จหมอตำแยจะทำพิธีตัดสายสะดือด้วยหลอดคม หมอตำแยจะดูแลแม่เด็กก่อนจนแข็งแรงดีก่อนประมาณเจ็ดวัน จากนั้นหมอตำแยจะโยนแม่ซื้อเด็กให้ เพื่อให้เด็กอ่อนไม่ร้องตอนค่าคืน การดูแลเด็กหลังคลอดนั้นจะต้องกวาดรางน่านมและดูแลสะดือโดยใช้มหาหิงคุ์สดด้วยควันตะเกียงหรือไต้ เพื่อให้มหาหิงคุ์ละลายแล้วเอาไปกดที่สะดือเด็ก ทำทุกคำจนสะดือแห้งไม่มีแผล และนำมหาหิงคุ์น้ำหาทองเด็กป้องกันท้องอืด ท้องผูก ปวดท้องได้ดี (Wangsri, 2019)

พิธีแต่งงาน มีอยู่ 2 แบบ คือ 1) การแต่งงานแบบพิธีเล็ก เรียกในภาษาช่องว่า “กากำลู่” งานแต่งงานจัดที่บ้าน ตั้งแต่เช้า ฝ่ายชายจะแห่ขันหมาก อุปกรณ์ที่เจ้าบ่าวต้องเตรียมคือกระดัง มีการปั่นกวาง กระต่ายเป็นสัญลักษณ์ ในงานจะมีหมอปิธีมีการทำบายศรีสามชั้น ผู้ชายกับผู้หญิงจะต้องนั่งชิดกันอยู่ตรงหน้ากระบุงที่เรียกว่า “โคกกะเซอ” หมอปิธีจะเรียกหมาปละม (คนที่แสดงเป็นหมา) เดินตาม จากนั้นเจ้าบ่าวจะเอาขวานรูไปเที่ยวป่าแก่งไปตัดไม้เพื่อทำบ้าน โดยจะมีการเช่นเอาขวานลับ 3 หน 3 รอบ ทำพิธีเสี่ยงทายว่าจะอยู่กันยี่สิบหมื่นด้วยการใช้ไก่เสี่ยงทาย โดยเอาไก่ปล่อยหน้าบ้าน ถ้าไก่เดินอยู่แถวบ้านแสดงว่าคู่บ่าวสาวจะอยู่ด้วยกัน หลังจากนั้นก็จะทำการผูกข้อมือก็เป็นอันแล้วเสร็จ (Wangsri, 2019) และ 2) การแต่งงานแบบพิธีใหญ่ เรียกว่า

“กาตัก”พิธีการคล้ายๆ กับงานแต่งพิธีเล็ก แต่นิยมทำให้กับลูกสาวคนแรกหรือคนสุดท้าย เพิ่มขึ้นตอนการถือกระดิ่งช้างมา พิธีโค่นตะเคียน พิธีขึ้นไก่ ในการส่งตัวเข้าหอ เจ้าสาวต้องยกน้ำให้แม่ เป็นการสอนให้เจ้าสาวใจเย็นเหมือนน้ำ ส่วนเจ้าบ่าวต้องเอาฟืนให้พ่อถือเป็นการแทนคุณพ่อที่เตรียมฟืนมาให้ต้มน้ำเมื่อแรกเกิด (Sinrerks, 2003)

ความตายและการทำศพ เมื่อมีผู้เสียชีวิต หมอผีประจำหมู่บ้านจะกล่าวคำให้ผู้ตายไปสู่สุคติและใช้น้ำมะพร้าวล้างหน้าศพ ส่วนใหญ่นิยมเผาศพตอนกลางวัน หากเป็นการเสียชีวิตด้วยโรคระบาดจะรีบเผาทันทีไม่ให้ค้างคืน (Sinrerks, 2003)

การแสดงมหรสพและการละเล่น วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีของชาวขอมมีค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์ของตนเอง มีบทเพลงที่ใช้ในพิธีกรรม บทเพลงประกอบการทำงาน และเพลงกล่อมลูก บางบทเพลงใช้ภาษาไทย เนื้อร้องและทำนองเข้าใจง่าย เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบใช้เฉพาะเครื่องกำกับจังหวะ ต่อมาจึงเริ่มใช้ชลุ้ญร่วมบรรเลง ปัจจุบันยุคสมัยเปลี่ยนแปลงค่านิยมจึงเปลี่ยนไปด้วย (HomCham, 2006)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวขอม ตำบลคลองพลู อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิษณุโลก

1. ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) คือ ภาษาของและพิธีแต่งงานดั้งเดิมของคนขอมเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจ ซึ่งมีความแตกต่างจากภาษาและการแต่งงานแบบทั่วไป ส่วนพิธีแต่งงานจะมีการแสดงละครของคนที่มาร่วมพิธี แต่งงานจะแสดงเป็นตัวละครต่าง ๆ และร้องเพลงของ 3 บทเพลงประกอบงานแต่ง นอกจากนี้ ยังมีสิ่งดึงดูดใจอื่น ๆ เช่น การแต่งกาย ความเชื่อ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาด้านสมุนไพร ฯลฯ ปัจจุบันภาษาของใกล้เคียงเนื่องจากความทันสมัยเข้ามาแทนที่ประกอบกับการสื่อสารในชีวิตประจำวันที่ต้องปรับเปลี่ยนจึงทำให้เกิดการเลียนหาย ทำให้ภาษาของถือว่ามีความเป็นเอกลักษณ์ เนื่องจากเป็นภาษาที่แปลกและแตกต่างจากพื้นที่ใกล้เคียงที่ไม่สามารถรับฟังภาษาของต้นฉบับได้เลย

2. ศักยภาพด้านการเข้าถึง (Accessibility) ปัจจุบันการเดินทางมาชุมชนค่อนข้างสะดวกสบาย โดยสภาพถนนยังอยู่ในสภาพดี เป็นคอนกรีตสลับกับถนนลาดยาง ชุมชนมีเส้นทางเดินทางได้สะดวก มีป้ายบอกทางตามสองฝั่งถนน มีลานจอดรถอยู่ที่ตั้งตลาดนัดชุมชน สามารถเดินทางจากสี่แยกไฟแดงเขาไผ่ไปยังชุมชนตำบลคลองพลู ประมาณ 37 นาที ด้วยระยะทาง 39.4 กิโลเมตร ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางหรือปั่นจักรยานชมชุมชนชาวขอมได้อย่างสะดวกและมีความปลอดภัย

3. ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) คนในชุมชนยังไม่สามารถให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับชาวขอมได้ไม่ครอบคลุมแต่ยังไม่มียุติให้บริการนักท่องเที่ยวที่ชัดเจน อีกทั้งยังมีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานประกอบด้วยการประปา ไฟฟ้า ถนน ป้ายบอกทาง สถานีอนามัย ที่พัก ร้านอาหาร ร้านค้าทั่วไป ปั้มน้ำมันพิถี คาเฟ่ หรือสถานที่ใกล้เคียง ที่สามารถอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวได้

4. ศักยภาพด้านการบริการที่พัก (Accommodation) ในชุมชนยังไม่มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวเนื่องจากยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ ประกอบกับชุมชนเองยังไม่พร้อมในการให้บริการที่พักแต่ยังมีที่พักที่อยู่บริเวณใกล้เคียงที่สามารถพักได้ เช่น 1) สันต์สายรีสอร์ท 2) เคียงเมฆ เคียงหมอกรีสอร์ท 3) The Green บ้านในสวน by Chathiwut และ 4) คิซมภูโฮมสเตย์ริมธาร หรือจันทบุรี โฮมสเตย์ริเวอร์ ที่พักจะอยู่ท่ามกลางสวนผลไม้ สวนปาล์มธรรมชาติ และติดลำธาร ซึ่งในบริเวณใกล้เคียงมีสถานที่นำท่องเที่ยวหลายที่ เช่น เขาคิชฌกูฏ น้ำตกกระโทง

5. ศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ภายในชุมชนมีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งสามารถนำวัฒนธรรมประเพณีมาประยุกต์ให้นักท่องเที่ยวได้ร่วม เช่น การศึกษาวิถีชีวิตชาวขอม ประเพณีต่าง ความเชื่อ การนำพิธีการแต่งงานแบบคนขอม ให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมสัมผัส ได้ลองมาร่วมพิธีโดยการให้คู่รักมาเป็นบ่าวสาว

ในพิธีงานแต่งงานจำลอง การสอนทำอาหารของให้รับประทาน การสอนพูดภาษาของคำง่าย ๆ สอนการแสดงของคนของ เป็นต้น ซึ่งสามารถจัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะทำให้เกิดรายได้ให้กับคนในชุมชนและทำให้ชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมากขึ้น

6. ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วม (Participation) คนในชุมชนยังไม่มีกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนได้มีกิจกรรมร่วมกันในการท่องเที่ยวนั้นยังมีน้อย ซึ่งภาครัฐต้องให้ความสำคัญและร่วมสนับสนุนอย่างเต็มที่

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาสามารถนำประเด็นสำคัญที่พบมาอภิปราย ดังนี้

1. ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) จุดเด่นของชาวซองคือภาษาของและพิธีแต่งงานดั้งเดิมของคนซอง ซึ่งภาษาของเป็นภาษาดั้งเดิมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จัดอยู่ในภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austro-Asiatic language) ในสาขามอญ-เขมร กลุ่มย่อยเปียริก (Pearic Language) สาขาตะวันตก ภาษาพูดคือ ซอง ส่วนพิธีแต่งงานจะมีการแสดงของคนที่มีมาร่วมพิธีแต่งงานจะแสดงเป็นตัวละครต่าง ๆ และร้องเพลงของ 3 บทเพลงประกอบงานแต่ง และยังมีสิ่งอื่นที่ดึงดูดใจ เช่น การแต่งกาย ความเชื่อ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาสมุนไพร ฯลฯ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jittongwatthana (2005) ที่ได้ศึกษา สิ่งดึงดูดใจทั้งทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต ที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว และสอดคล้องกับ Choibamroong (2008) ที่ได้ศึกษาพบว่าสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวคือองค์ประกอบที่เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติที่จะสามารถทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมได้

2. ศักยภาพด้านการเข้าถึง (Accessibility) พบว่า ด้วยความเจริญในสภาวะปัจจุบัน การเดินทางที่สะดวก การมีรถสาธารณะทั่วไป โดยสภาพถนนยังอยู่ในสภาพดี เป็นคอนกรีตสลับกับถนนลาดยาง ชุมชนมีเส้นทางเดินทางได้สะดวก มีป้ายบอกทางตามสองฝั่งถนน มีลานจอดรถอยู่ที่ตลาดนัดชุมชน สามารถเดินทางจากสี่แยกไฟแดงเขาไผ่ไปยังชุมชนตำบลคลองพลู ประกอบกับระยะทางเพียง 39.4 กิโลเมตร หรือใช้เวลาเพียง 37 นาทีก็สามารถสร้างบริบทการเข้าถึงพื้นที่ได้ง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ Esichaikul (2003) พบว่าการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีความสะดวก มีการจัดการจราจรอย่างเป็นระบบ มีป้ายบอกทาง และมีความเป็นระเบียบของสถานที่

3. ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ซึ่งคนในชุมชนยังไม่สามารถให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับชาวซองได้ไม่ครอบคลุม ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ไม่ชัดเจนอีกทั้งยังมีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานประกอบด้วย น้ำประปา ไฟฟ้า ถนน ป้ายบอกทาง สถานือนามัย ที่พัก ร้านอาหาร ร้านค้าทั่วไป ปิมน้ำมันพืช คาเฟ่ แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ที่อำนวยความสะดวก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Verayangkura (2008) ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางมาในพื้นที่ และยังสอดคล้องกับ Sussart (2001) กล่าวว่า การทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางได้สะดวกนั้นเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวประทับใจมากที่สุด

4. ศักยภาพด้านการบริการที่พัก (Accommodation) ภายในชุมชนยังไม่มีบริการที่พักเนื่องจากยังไม่เป็นที่นิยมและรู้จักมากนัก ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวเดินทางแบบไปเช้าเย็นกลับ แต่ยังมีที่พักที่บริเวณใกล้เคียงที่สามารถพักได้ เช่น 1) สันต์สายรีสอร์ท 2) เคียงเมฆเคียงหมอรีสอร์ท 3) The Green บ้านในสวน by Chathiwut และ 4) คิซมภูโฮมสเตย์ริมธาร หรือจันทบุรีโฮมสเตย์ริเวอร์ ที่พักจะอยู่ท่ามกลางสวนผลไม้ สวนป่าธรรมชาติ และติดลำธาร ซึ่งในบริเวณใกล้เคียงมีสถานที่ท่องเที่ยว เช่น เขาคิซมภู น้ำตกกระทิง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ Choibamroong (2008) กล่าวถึงที่พักสำหรับการท่องเที่ยวนั้นเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยว หากเป็นไปได้ภายในแหล่งท่องเที่ยวควรมีที่พักไว้คอยอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

5. ศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ชุมชนมีกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งสามารถประยุกต์กิจกรรมต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วม เช่น วิถีชีวิตชาวซอง ประเพณี ความเชื่อ การนำพิธีการแต่งงานแบบคนซอง

นักท่องเที่ยวได้สัมผัส ได้ลองมาร่วมพิธีโดยการให้คู่รักมาเป็นบ่าวสาวในพิธีงานแต่งงานจำลอง การสอนทำอาหาร ของให้รับประทาน การสอนพูดภาษาของคำง่าย ๆ สอนการแสดงของคนของ เป็นต้น จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สามารถสร้างรายได้ สร้างชื่อเสียงให้คนของเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Choibamroong (2008) กล่าวถึงกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว การมีสถานที่ท่องเที่ยว มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วม และ สอดคล้องกับ Jittongwatthana (2005) ที่กล่าวว่า ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวจะช่วยสร้างให้ คนในชุมชนมีความรู้เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคต

6. ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วม (Participation) พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนนั้นยังมีส่วนร่วม ของคนคนในชุมชนน้อย ภาครัฐควรสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Choibamroong (2008) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ภาครัฐต้องร่วมขับเคลื่อนและพัฒนา กิจกรรม ทางการท่องเที่ยวให้กับชุมชนเพื่อสร้างมาตรฐานและปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาวัฒนธรรมของชาวช่องกำลังถูกกลืนด้วยวัฒนธรรมสมัยใหม่ เช่น วิถีชีวิต การแต่งกายตามสากล ความคิด ความเชื่อ การสืบสานประเพณี ภาษาของ ต่างๆในปัจจุบันไม่ค่อยได้พบเจอแล้ว หากการคงอยู่ และร่วมกันสืบทอดจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับชุมชน รวมถึงเป็นส่วนหนึ่งของการร่วมอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรมของชาวช่องด้วย

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในปัจจุบันชาวช่องตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกและพบได้ใน 4 จังหวัดของประเทศไทย ได้แก่ จันทบุรี ตราด ระยอง และฉะเชิงเทรา แต่ประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดจันทบุรี บริเวณเขาสอยดาวเหนือ ในตำบล ตะเคียนทองและตำบลคลองพลู บ้านคลองพลู บ้านกะทิง บ้านตะเคียนทอง บ้านคลองน้ำเป็น ไกลน้ำตกกะทิง อำเภอกาฬสินธุ์ บ้านวังแสม บ้านปัด อำเภอมะขาม และบ้านวังกะแพร อำเภอบึงนาราง ส่วนใหญ่ประกอบ อาชีพเกษตรกรรม ปลูกข้าว หาของป่าและล่าสัตว์ ปัจจุบันปรับเปลี่ยนมาทำการเกษตรเชิงพาณิชย์

ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวช่อง ประกอบด้วย 1) ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ภาษาของและพิธีแต่งงานดั้งเดิมของคนของ เป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญ 2) ศักยภาพด้านการเข้าถึง (Accessibility) การเดินทางในปัจจุบันเข้าถึงชุมชนได้สะดวกสบาย สามารถเดินทางได้ด้วยรถยนต์ส่วนตัว รถสาธารณะทั่วไป มีป้ายบอกทาง มีลานจอดรถ 3) ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) คนในชุมชนยังไม่สามารถให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับชาวช่องได้ไม่ครอบคลุม ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานที่สามารถอำนวยความสะดวกมากนัก 4) ศักยภาพด้านการบริการที่พัก (Accommodation) ภายในชุมชนยังไม่มีบริการด้านที่พัก สำหรับนักท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่เป็นที่นิยมและรู้จักมากนัก 5) ศักยภาพด้านกิจกรรม การท่องเที่ยว (Activities) มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อต่างๆ 6) ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วม สำหรับคนในชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว อย่างที่ควร และมีกิจกรรมการมีส่วนร่วมน้อย ภาครัฐก็ยังไม่สนับสนุนอย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับชุมชน

1. ชุมชนควรมีช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น ทางโทรทัศน์ แอปพลิเคชันที่เข้าถึงประชาชน ได้แก่ Facebook, Instagram, Line App, YouTube, X เป็นต้น
2. ชุมชนควรพัฒนาปัจจัยอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ให้มีความพร้อมต่อการจัดการท่องเที่ยว
3. ชุมชนควรมีการจัดตั้งจุดให้บริการ หรือรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงาน

1. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในด้านการเตรียมความพร้อม การรองรับนักท่องเที่ยว เมื่อมีผู้คนเดินทางมาภายในชุมชน
2. หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ควรทำประชาคมความต้องการในการพัฒนาและร่วมกัน กำหนดแผนการพัฒนา การจัดสรรงบประมาณ เพื่อนำมาพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่เข้มแข็ง
3. เทศบาลตำบลคลองพลู จังหวัดจันทบุรี สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดจันทบุรี และสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สำนักงานจันทบุรี) นำผลการศึกษาไปประยุกต์และวางแผนเพื่อพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวช่องต่อไป
4. ภาครัฐควรส่งเสริมและวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวช่องตำบลคลองพลู อำเภอเขาชีเมื้อง จังหวัดจันทบุรี

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. นำผลที่ได้จากการศึกษาเข้าไปติดตามประเมินผลและร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาร่วมกับชุมชน
2. ควรศึกษาการสร้างการมีส่วนร่วม การพัฒนากิจกรรมและการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวชุมชนชาวช่อง ตำบลคลองพลู อำเภอเขาชีเมื้อง จังหวัดจันทบุรี
3. นำผลของการศึกษาร่วมกันกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ และส่งเสริมการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวของ ชุมชนชาวช่อง ตำบลคลองพลู อำเภอเขาชีเมื้อง จังหวัดจันทบุรี
4. ควรศึกษาการพัฒนาการตลาด ภาพลักษณ์ของชุมชนชาวช่อง ตำบลคลองพลู อำเภอเขาชีเมื้อง จังหวัด จันทบุรี

References

- Boonger, S. (2021). *Takhian Thong Community and the Secret Room. Community data warehouse*. Retrieved August 13, 2023, from <https://communityarchive.sac.or.th/blog/132>
- Burarongrot, M. (2007). *Experiences of language revitalization in Thailand, the case of the Chong language, Chanthaburi Province*. Bangkok: Center for documentation and revitalization of endangered languages. Mahidol University. Thailand Research Fund (TRF).
- Chanthaburi Provincial Office. (2023). *Chanthaburi Province Development Plan*. Retrieved August 13, 2023, from https://www.chanthaburi.go.th/files/com-_news_devpro/2022-12_b87deded14ae58a.pdf
- Choibamroong, T. (2008). *Collection of articles from international Thai tourism academic journals in 2008: Journal. Thailand Science Research and innovation*.
- Choosri, I. (2002). *Mapping Dialects of Chong in Chanthaburi Province, Thailand: An Application of Geographical Information System (GIS)* (The degree of Master of Arts (Linguistic)) Faculty of Graduate Studies Mahidol University.
- Dickman, S. (1996). *Tourism: An introductory text*. Sydney: Hodder Education.
- Esichaikul, R. (2003). *Human resource management for tourism*. Bangkok: Kasetsart University.
- HomCham, K. (2006). *Study of culture related to music of the Chong tribe Takhian Thong Subdistrict Chanthaburi Province* (Master of Fine Arts Thesis). Department of Anthropology Srinakharinwirot University.

- Jittongwatthana, B. (2005). *Planning sustainable tourism development*. Chiang Mai: Faculty of humanities, Chiang Mai University
- Nopaket, C. (1999). *Tourism industry*. Chiang Rai: Chiang Rai Rajabhat university.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2023). *The Thirteenth Plan (2023-2027)*. Retrieved August 13, 2023, from <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=plan13>
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2023). *The National strategy (2018-2037)*. Retrieved August 13, 2023, from <http://nscr.nesdc.go.th/ns/>
- Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization). (2023). *Chong history*. Retrieved August 13, 2023, from <https://ethnicity.sac.or.th/database-ethnic/166/>
- Premssirrat, S. (2007). *Experiences of language revitalization in Thailand, the case of the Chong language. Chanthaburi. Chiang Mai: Wanida. Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organisation). Chong History*. Retrieved August 13, 2023, from <https://ethnicity.sac.or.th/database-ethnic/166/>
- Punpai, C. (2003). *Research project on the conservation and restoration of the Chong language, Takhian Thong Subdistrict and Khlong Phlu Branch Subdistrict, Khao Khitchakut District, Chanthaburi Province*. Bangkok: Thailand Research Fund (TRF).
- Reisinger, Y. (1994). Tour - host contact as part of cultural tourism. *World Leisure and Recreation*. 36(Summer), 24 -28.
- Sinrerks, S. (2003). *Music in socio culture of the shawng, a triblr people in chantaburi province, Thailand*. Bangkok: Mahidol University.
- Sussart, S. (2001). *Tourism industry*. ChiangMai: Lanna.
- Tat Review Magazine, (2023). *Summary of the tourism situation in the domestic market (January-March 2023)*. Retrieved August 13, 2023, from <https://tatreviewmagazine.com/article/dom-q2-2023/>
- Verayangkura, V. (2008). *Tourism industry management*. Bangkok: Kasetsart University.
- Wangsri, C. (2019). *Project to inherit local wisdom and local herbs Takhian Thong Subdistrict Khao Khitchakut District Chanthaburi Province*. Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organisation).